

Сања Михајловиќ-Костадиновска
Филолошки факултет „Блаже Конески,,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
sanja.flf@gmail.com

ПРЕВЕДУВАЊЕТО ФРАЗЕОЛОШКИ ИЗРАЗИ ОД ШПАНСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД КНИГАТА „ПИШУВАЧИТЕ НА ПИСМА“ ОД БЕАТРИС ОСЕС

Веќе е клише да се каже дека преведувањето фразеолошки изрази престапува посебен предизвик за преведувачот. Најчесто, затоа што не секогаш постојат еквивалентни изрази во јазикот-цел, па се губи дел од колоритот во оригиналниот текст, а неретко и затоа што фразеологизмите може да го измаат неискусниот преведувач поради фигуративното значење, односно двојното значење (денотативно и конотативно). Дури ни постоењето двојазични фразеолошки речници не е гаранција за успешност на преводот поради неможноста тие да бидат исцрпни, но и поради нееднозначноста на изразите во различен контекст.

Во овој труд ќе ги разгледаме преводните решенија на македонски јазик на фразеолошките изрази ексцерпирани од книгата за деца „Пишувачите на писма“ на шпанската авторка Беатрис Осес¹⁶². Целта е да се увидат можностите за адаптација на овие изрази во контекстот на преведување на детска литература, а со оглед на скудната лексикографска¹⁶³, лексиколошка и фразеолошка библиографија во однос на шпанскиот јазик со македонскиот јазик, овие примери исто така да претставуваат почетна точка за можни, идни проучувања во овој домен.

Бидејќи намерата на овој труд не е да ги разгледува фразеолошките изрази од теоретски аспект, ниту просторот ни овозможува да ги споредиме различните гледишта и термини во шпанската и македонската фразеологија, во овој вовед само накусо ќе се осврнеме на некои поими, за потоа табеларно да ги

¹⁶² Преводот на оваа книга е работен во текот на 2021 година и е предаден на издавачот „Сказнувалка“, односно неговата финална верзија сè уште е во фаза на подготовка, но тоа нема значително да влијае на заклучоците изнесени овде.

¹⁶³ Постојат само два речника во нашава средина, *Шпанско-македонски речник*, *македонско-шпански речник: со трамајлика*, од Тања Јордановска (што не успеавме да го најдеме ниту низ библиотеките ниту во дел од книжарниците) и *Македонско-шпански речник [прв речник со трамајлика]* од Петар Атанасов. Последниов речник нуди превод на изрази и на поговорки, но станува збор за еднонасочен речник со фонд од околу 15 000 зборови.

претставиме мноштвото изрази што ги сретнавме во текстот со нивните соодветни еквиваленти, доколку ги има, а во заклучоците да дадеме еден општ осврт за ова преведувачко искуство, како едно од можните.

Основниот проблем со којшто се соочивме при составувањето на овој труд беше какви изрази да земеме во предвид, бидејќи во македонската и шпанската литература не постои целосна усогласеност на терминологијата. Во македонската литература најчесто може да се сретнат термините: фразема, фразеологизам, фразеолошки израз, идиом, идиоматски израз, скаменет израз итн. При дефинициите на овие термини се земаат во предвид повеќе аспекти, како на пример, „различниот степен на сраснување“ на компонентите во една целина (Велјановска 2008:7), нивната синтаксичка улога во реченицата, зачестената употреба што води до скаменување, како и „затемнувањето на лексичките значења“ на компонентите (Велјановска 2008:7), односно нивната идиоматичност. Во шпанската литература се среќаваат следниве термини: frases (фрази), dichos (изреки), frases hechas (готови фрази), frasesemas (фраземи), modos de expresión (изрази), modismos (идиоми), comparaciones fijadas (скаменети компарации), construcciones fijas (скаменети конструкции), unidades fraseológicas (фразеолошки единици), locuciones (*локуции*). Многу често овие термини се користат како синоними, па така кај Буитраго (Buitrago 2007), modismos и locuciones се дефинирани речиси сосема идентично, односно како групи од зборови чиешто значење не може да се извлече од компонентите што ги сочинуваат. Но други автори, како на пример, Сулоага (Zuloaga 1980 apud Spahić 2018:34), под фразеолошки изрази подразбира изрази што може самостојно да функционираат како комплетен израз, а под *локуции* изрази што треба да се комбинираат со други во реченицата за да формираат исказ. Терминот *локуции* го преземаме од Спахиќ (Spahić 2018) и досега не сме го сретнале во македонската литература, но ни се чини соодветен за овој труд заради разновидноста на изразите што ги обработивме и заради тоа што како такви се посочени и во речниците што ги консултиравме. Според речникот на Шпанската кралска академија¹⁶⁴, “locución” или *локуција* е група на зборови што функционира како една лексичка единица, има одреден степен на скаменетост и функција во реченицата како друг вид на збор. И во речникот на ШКА, но и кај други автори како Корпас Пастор (Corpas Pastor apud Spahić 2018:41-42) се прави класификација на

¹⁶⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*, 23.ª ed., [versión 23.4 en línea]. Понатаму во текстот ќе ја користиме кратенката ШКА.

локуциите според нивната реченичка функција на *локуции* со придавска, именска, глаголска, прилошка, предлошка, извична, сврзничка функција. Ваквата класификација и нам ни се виде најпрактична за потребите на овој труд, па како такви ќе ги распределиме изразите и во табелите што следат. Можеби проблематично во ваквиот приказ и со изборот на овој термин е што во македонската литература и речници, дел од ваквите зборовни состави не се сметаат за фразеологизми, ниту се особено проблематични за превод. На пример, *a mano* – на рака и на македонски и на шпански е сосема разбирлив склоп на зборови. Сепак, се одлучивме во овој труд да ги исцрпиме сите зборовни состави што речниците ги посочуваат како *локуции*, од една страна за да укажеме на нивната единствена функција во текстот, нивната семантичка „затеменетост“ во одредени случаи, но од друга и да претставиме еден начин на класификација на овие изрази во шпанскиот јазик што можеби ќе фрли ново светло и на македонската фразеологија.

Покрај речникот на ШКА, го консултираме и Документираниот фразеолошки речник на современиот шпански јазик¹⁶⁵, но поради различен третман на изразите, односно *локуциите*¹⁶⁶, се одлучивме, заради воедначен пристап, во табелите да ги прикажеме изразите согласно толкувањата на речникот на ШКА, а каде што има потреба да укажеме и на толкување во ФР. Надвор од табелите ги издвоивме изразите што во речникот на ШКА не се среќаваат или се сместени во друга категорија.

¹⁶⁵ Називот на шпански е *Diccionario fraeológico documentado del español actual*, а целосната референца ќе ја наведеме во библиографијата. Понатаму во текстот ќе ја користиме кратенката ФР, заради поголема економичност.

¹⁶⁶ Во речникот на ШКА, се разликуваат (дури и визуелно) „фиксни комбинации на зборови“ (*combinaciones estables*) од фразеолошки изрази, односно *локуции* (*locuciones*) со различна функција во реченицата. Во ФР не се прави ваква разлика меѓу фиксни комбинации на зборови и *локуции*, и првите се најчесто означени повторно како *локуции* со одредена функција во реченицата. Покрај *локуции* во потесна смисла на зборот и *локуции* во поширока смисла на зборот (каде што спаѓаат колокации, зацврстени споредби, јазични состави во кои барем едниот збор го задржува своето значење), во ФР се поместени и реченички формули со фиксна форма и енфатички формули, а се изоставени поговорки.

Изрази со прилошка функција (Locuciones adverbiales)

И. ШЈ ¹⁶⁷	a coro	во хор ¹⁶⁸	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Cantando o diciendo varias personas simultáneamente una misma cosa.	Истовремено. (ОДРМЈ ¹⁶⁹)	Зн. МЈ
Ориг.	1. <i>preguntaron los chicos a coro</i> 2. <i>saludaron a coro</i> 3. <i>saltaron a coro</i>	1. <i>прашаа момчињата во хор</i> 2. <i>йозравија во хор</i> 3. <i>скокнаа истовремено</i>	Прев.
И. ШЈ	a diario	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Todos los días, cada día.	Секој ден, секојдневно.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>no iban a escribir a diario</i>	(немаше шанси) секој ден да й пишуваат	Прев.
И. ШЈ	a escondidas	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Sin ser visto.	Кришум, тајно, без да биде виден.	Зн. МЈ
Ориг.	1. <i>Lo hizo a escondidas</i> 2. <i>La joven leyó su nombre en el sobre, a escondidas, en su cuarto.</i>	1. <i>Го стори йоа кришум</i> 2. <i>Во својата соба, кришум, девојката си го прочитала името на йликој.</i>	Прев.
И. ШЈ	a juego (con algo) ¹⁷⁰	во склад со	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	En proporción y correspondencia o en armonía con ello.	Согласност, сообразност, хармонија помеѓу две или повеќе нешта. (ОДРМЈ)	Зн. МЈ

¹⁶⁷ Кратенките што ги користиме во табелите означуваат: И. ШЈ – израз на шпански јазик, Зн. ШЈ – значење на шпански јазик, Ориг. – употреба на изразот во оригиналниот текст, Ек. МЈ. – еквивалент на македонски јазик, Зн. МЈ – значење на македонски јазик, Прев. – преводно решение.

¹⁶⁸ Во еквиваленти, ќе ги посочиме и еквивалентните синтагми коишто не мора нужно да претставуваат фразеологизми во македонскиот јазик, но не и поединечни еквиваленти зборови (пример прилози, глаголи итн.) коишто ќе бидат наведени во значењето на изразот.

¹⁶⁹ Кратенка од Официјален дигитален речник на македонскиот јазик. <https://makedonski.gov.mk/>. Секаде каде што во консултираните македонски речници и фразеолошки речници успеавме да најдеме еквивалент, го преземаме значењето оттаму. Во другите случаи, значењето на македонски е превод на значењето на шпански јазик.

¹⁷⁰ Заради ограничениот простор во овој труд, доколку во речникот на ШКА се понудени повеќе значења или синтактички функции на изразите, овде ќе бидат земени предвид само оние што се среќаваат во книгата од каде што е вршена ексцерпцијата.

Ориг.	<i>Tenemos el mismo papel que va a juego con el sobre.</i>	<i>Имаме истиа ѿаква харѿија шѿо одговара на ѿликоѿ.</i>	Прев.
И. ШЈ	a lo loco (coloq.) ¹⁷¹	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Con inconsciencia o sin reflexión.	Несвесно, без да размислува.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>tomó un papel y escribió a lo loco</i>	<i>зеде харѿија и начкрѿа набрзина</i>	Прев.
И. ШЈ	a lo sumo	сè на сè	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	A lo más, al mayor grado, número, cantidad, etc., a que puede llegar alguien o algo.	Вкупно, на кратко кажано. (ОДРМЈ)	Зн. МЈ
Ориг.	<i>A lo sumo conseguiremos diez o quince cartas.</i>	<i>Сè на сè, ке имаме десетѿ или ѿеѿнаесетѿ ѿисма.</i>	Прев.
И. ШЈ	a mano	на рака	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	1. Dicho de una cosa: Que, pareciendo casual, está hecha con estudio. 2. Con la mano, sin otro instrumento ni auxilio.	Со рака, рачно. Нешто што е изработено посветено, со труд.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. Está escrita a mano 2. registrar a mano 3. cuartillas hechas a mano</i>	<i>1. Наѿишано е на рака 2. на рака да се заведе 3. рачно изработѿена харѿија</i>	Прев.
И. ШЈ	a salvo	на сигурно	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Sin detrimento o menoscabo, fuera de peligro.	На сигурно, надвор од опасност.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>a salvo de cualquier mirada indiscreta</i>	<i>далеку од ѿубоѿѿниѿѿе ѿѿледѿ</i>	Прев.
И. ШЈ	a solas	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Sin ayuda ni compaña de otro.	Насамо, без присуство на друго лице.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. Estaban a solas. 2. con el objetivo de quedarse a solas 3. se quedaba a solas en casa</i>	<i>1. Беа насамо. 2. за да може да осѿане насамо 3. коѿа ке осѿанеше сам дома</i>	Прев.

¹⁷¹ Ке ја посочиме колоквијалната употреба на изразите, согласно речниците, заради увид во нивната фреквентност, што несомнено влијае на општиот непосреден, разговорен тон во книгата како една нејзина главна одлика.

И. ШЈ	a toda pastilla (coloq.) ¹⁷²	како фурија, како стрела	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	A toda velocidad.	Со голема брзина.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>salieron de la plaza a toda pastilla</i>	<i>излејџаа како сџрели</i>	Прев.
И. ШЈ	al azar	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Sin rumbo ni orden.	Случајно, по случаен избор, без некаков ред.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. Tomó un sobre al azar 2. abrió el diccionario al azar</i>	<i>1. одбра едно џо случаен избор. 2. То оџвори речникоџ на некое случајно месџо</i>	Прев.
И. ШЈ	a[ll] compás de	во ритам на	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Al unísono o con el mismo ritmo.	Истовремено, во ист ритам.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>girar como un loco al compás de la música</i>	<i>да се врџи во риџамоџ на музикаџа</i>	Прев.
И. ШЈ	al grano (coloq.)	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Para manifestar o reclamar la necesidad de ir sin rodeos a lo fundamental de un asunto.	При зборување, да се премине на главната идеја, на суштината, без заобиколување.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Iria fue al grano</i>	<i>џраџа Ирија без заобиколување</i>	Прев.
И. ШЈ	cara a cara	лице в лице, очи в очи	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	En presencia de alguien y descubiertamente.	Непосредно, еден спроти друг. Непосредно, директно. (МФМФР) ¹⁷³	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Se miraron cara a cara</i>	<i>се џоџледнаа очи в очи</i>	Прев.
И. ШЈ	como si nada	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	De manera impasible o dando muestras de no hacer caso de algo.	Незаинтересирано или преправајќи се дека не му се обрнува внимание на нешто.	Зн. МЈ

¹⁷² За етимологијата на овој израз, го посочуваме овој напис: <https://www.diariocordoba.com/opinion/2018/12/24/pastilla-36306750.html> (Пристапено на 16/9/2021 година). Од овој израз постојат и други варијанти: a toda hostia/leche/mecha, a todo tren/trapo/gas, но некои од нив имаат и вулгарен призвук. Изразот, според КША, го има и следново значење: “A pleno rendimiento, con gran fuerza y potencia”, односно нешто да работи со полн капацитет, со сита сила, што одговара на македонскиот фразеолошки израз „со полна пара.“

¹⁷³ Кратенка за *Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник*.

Ориг.	<i>1. dejó caer como si nada</i> <i>2. saludó ella como si nada</i>	1. <i>ненадејно рече</i> ¹⁷⁴ 2. <i>како ништо да не било</i>	Прев.
И. ШЈ	como un tiro (coloq.)	/	
Зн. ШЈ	Muy mal, fatal.	лошо, мачно	
Ориг.	<i>le había sentado como un tiro</i>	<i>нејријатно ја ѓотодил</i>	
И. ШЈ	con el corazón en un puño ¹⁷⁵	со стегнато срце, со срцето во петици	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Indica un estado de angustia, aflicción o depresión ¹⁷⁶ .	Означува вознемиреност, потиштеност или депресија. Страв. (МФМФР).	Зн. МЈ
Ориг.	<i>con el corazón en un puño</i>	<i>срцејто силно му биеше в тради</i> ¹⁷⁷	Прев.
И. ШЈ	con la boca abierta (coloq.)	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Suspense o admirado de algo que se ve o se oye.	Подзинато, со подзината уста.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>se quedó con la boca abierta (x2)</i>	<i>ѓотледна ѓогзинајто/со ѓогзинајта усја</i>	Прев.
И. ШЈ	con las manos vacías	со празни раце	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Sin presentes ni dádivas.	(Да отиде некаде) без подарок, не носејќи ништо.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>no podía presentarse con las manos vacías</i>	<i>да не оди со ѓразни раце</i>	Прев.
И. ШЈ	de arriba abajo	од глава до петици	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Del principio al fin, de un extremo a otro.	Од горе до долу, ¹⁷⁸	Зн. МЈ

¹⁷⁴ Во преводот на оваа реченица недостасува значењето на nonchalantност и незаинтересираност затоа што одлучивме да го истакнеме значењето на изразот “dejar caer” што би значело дека нешто е кажано набрзина, ненадејно, и додавањето на „како ништо да не било“ како еквивалент на como si nada, би го нарушило ритмот во прозата и непотребно би го оптоварил текстот.

¹⁷⁵ Во речникот на ШКА за овој израз е наведено дека гласи el corazón en un puño и дека има именска функција, но во текстот е употребен со прилошка функција, а и во ФР е посочен како израз со прилошко значење, па затоа го сместивме во оваа табела.

¹⁷⁶ Во ФР стои „немир, вознемиреност и страв“ (стр. 318).

¹⁷⁷ Во преводот сепак не е употребен фразеолошки израз затоа што сакавме да го доловиме чувството на страв, но и синтаксички реченицата да биде пофункционална.

¹⁷⁸ Изразот во текстот е употребен со значењето „од глава до пети“, иако за овој фразеолошки израз на шпански има и целосен еквивалент „de pies a cabeza“. „De arriba abajo“ не се користи само во ваков контекст, односно дека некој неког целосно го

		целосно, потполно; да го опфати со поглед целосно. (МФМФР)	
Ориг.	<i>de arriba abajo</i>	<i>од глaвa до нeнe</i>	Прев.
И. ШЈ	de par en par	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Dicho de abrir las puertas o ventanas: enteramente.	За врати и прозорци, да бидат целосно, ширум отворени.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>la puerta de la oficina se abrió de par en par</i>	<i>врaтaтa од канцеларијaтa се отвори ширум</i>	Прев.
И. ШЈ	de/en pie	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	para explicar la forma de estar o ponerse alguien derecho, erguido o afirmado sobre los pies.	Стои на нозе, исправен.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Le gustó la sensación de estar de pie.</i>	<i>И се доидна чувствoтo да биде исправена.</i>	Прев.
И. ШЈ	en blanco	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	1. Que no lleva nada escrito o impreso. 2. Sin poder recordar o sin saber qué decir.	1. Без да има нешто напишано или испечатено, бланко. 2. Не може да се сети или не може да каже. Се блокира.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. Yo te le mandaré en blanco</i> <i>2. Me he pasado varias horas en blanco</i>	<i>1. Јас ќе ти ја прамам празна</i> <i>2. Веќе неколку часа седам¹⁷⁹</i>	Прев.
И. ШЈ	en punto	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Dicho de una hora: exactamente.	Се употребува за часови, за да се означи точен час.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>a las seis en punto</i>	<i>точно во шест часови</i>	Прев.
И. ШЈ	en un santiamén (coloq.)	за миг, за час	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	En un instante.	За многу кусо време, набрзина.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>las leyó mentalmente en un santiamén</i>	<i>брџу ти прочита во себе</i>	Прев.

опфака со погледот, туку може да одговара и на македонскиот израз „надолж и нашир“, „надолж и попреку“.

¹⁷⁹ Целосната реченица во преводот гласи: „Веќе неколку часа седам и се обидувам да смислам нешто, но не ми оди.“ Иако во оригиналот не се вели буквално дека девојчето „седи“, ваквото решение ни се чинеше поприродно отколку, по секоја цена, да се изнајде некаков соодветен израз.

И. ШЈ	ni torta (coloq.)	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	muy poco o nada	многу малку, воопшто	Зн. МЈ
Ориг.	<i>no venía ni torta</i>	<i>не гледа ни прст пред око</i> ¹⁸⁰	Прев.
И. ШЈ	por los siglos de los siglos	за век и веков	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Para siempre jamás.	За сите времиња, за секогаш. (МФМФР)	Зн. МЈ
Ориг.	<i>por los siglos de los siglos</i>	<i>за век и веков</i>	Прев.
И. ШЈ	sin falta	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Puntualmente, con seguridad.	Со сигурност.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Voy a llamarlo sin falta.</i>	<i>Секако, ќе му се јавам.</i>	Прев.
И. ШЈ	sin lugar a dudas/sin dudas	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Indudablemente, con toda seguridad.	Несомнено, со сигурност.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>sin lugar a dudas</i>	<i>несомнено</i>	Прев.

Во речникот на ШКА не се среќава изразот „hasta la bola“ со неговата жаргонска употреба „да му е некому смачено, преку глава“ („hasta arriba, en situación de totalmente lleno o harto“, според ФР), туку само со неговото значење од доменот на борбите со бикови, „убод до крај, до рачката на мечот“. Во македонскиот превод го употребивме колоквијалниот израз: „Е баш го тапаниш.“.

Друг израз со прилошка функција што ШКА не го регистрира како израз¹⁸¹ е „como la pólvora“. Во ФР е наведено дека често се комбинира со глаголите *correr* или *extenderse* (во овој случај со значење на „се рашири“), но тие не се единствените, бидејќи во текстот е употребен глаголот *propagarse* (што во овој контекст исто така може да значи „се рашири“). Во македонскиот превод сепак не се одлучивме за некаков израз¹⁸², туку го понудивме решението „се

¹⁸⁰ Во преводот на македонски е употребен фразеолошки израз, „не гледа ни прст пред око“, но овој израз не го посочуваме како еквивалент на *ni torta*, бидејќи шпанскиот израз може да се комбинира и со други глаголи, како на пример, *saber* (знае), *entender* (разбира), па оттаму неговото значење ќе се прилагодува при преводот во зависност од контекстот.

¹⁸¹ Во четвртото значење под поимот *pólvora* (барут) стои дека овој збор означува „живост, жестина“, што би можело да биде објаснување и за изразот „como la pólvora“, но не е сосема јасно зошто овој израз е изоставен иако е идиоматичен.

¹⁸² Можен еквивалент би бил „се разнесе како молња“, израз извлечен од корпусот на Дигиталниот речник на македонскиот јазик (<http://drmj.eu/>, пристапено на 20/9/2021 година) или „молскавично се рашири.“

расчу“, водени од убедувањето дека текстот на македонски треба да функционира природно, читливо и да ги користи стратегиите во сопствениот јазик¹⁸³.

Изрази со глаголска функција (locuciones verbales)

И. ШЈ	arrugar la frente (coloq.)	смурти/збрчка чело	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Mostrar en el semblante ira, enojo o miedo.	Да го собере челото во знак на лутина, бес или страв.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>La maestra de esgrima arrugó la frente.</i>	<i>Инсѝрукѝоркаѝа ѝо мечување ѝо смурѝи челоѝо.</i>	Прев.
И. ШЈ	atar cabos /бук. врзе кабли/ ¹⁸⁴	да поврзе два со два	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Reunir o tener en cuenta datos, premisas o antecedentes para sacar una consecuencia.	Да земе предвид податоци, претпоставки или претходни случувања за да извлече заклучок.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>¡Puede atar cabos!</i>	<i>Може да ѝи ѝоврзе рабоѝиѝе!</i>	Прев.
И. ШЈ	caérsele a alguien el pelo (coloq.) /бук. да му падне косата/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Recibir una reprimenda, castigo o sanción si se descubre que ha hecho algo mal.	Да добие казна или прекор ако се открие дека е направена некаква беља или штета.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>¡Se nos va a caer el pelo cuando se entere don Federico!</i>	<i>Тешко нас коѝа ќе разбере Федерико!</i>	Прев.

¹⁸³ Самиот префиксот раз (с)- може да има значење „Извршување на дејството од глаголот во различни насоки со голема сила“ (ДРМЈ).

¹⁸⁴ Ограничениот простор во овој труд не ни овозможува да укажеме каде има целосна, делумна или нулта еквиваленција на изразите, но за некои идни истражувања го посочуваме, онаму каде што е можно да се изведе, и буквалното значење на овие глаголски изрази, затоа што, во најголема мера, се работи за фразеолошки изрази во потесна смисла на зборот.

И. ШЈ	conciliar el sueño /бук. да го успокои сонот/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Conseguir dormirse	Да засpie, да потоне во сон.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>le costó conciliar el sueño</i>	<i>не можеше да засpie</i>	Прев.
И. ШЈ	dar crédito /бук. даде кредит, доверба/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Creer.	Верува.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>у no daba crédito</i>	<i>и не му се веруваше</i>	Прев.
И. ШЈ	dar rienda suelta /бук. да ги пушти слободно уздите/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Dar libre curso.	Ослободи, нема пречки за нешто.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. daba rienda suelta a su extraña costumbre</i> <i>2. para dar rienda suelta a mis instintos</i>	<i>1. ја практикуваше својата чудна навика</i> <i>2. за да ти ослободам своите инстинкти</i>	Прев.
И. ШЈ	dar vueltas a algo /бук. да свртиш нешто, вртиш околу нешто/	му се врти во глава некоја мисла, си ја чука главата ¹⁸⁵	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Discurrir repetidamente sobre algo.	Размислува постојано на нешто.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. se ha pasado varias tardes dándole vueltas a la cabeza</i> <i>2. después de darle muchas vueltas</i>	<i>1. со денови мислело што да најде</i> <i>2. по долго размислување</i>	Прев.
И. ШЈ	darse cuenta	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Advertirlo, percatarse de ello.	Забележи, увиди нешто.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>sin darse cuenta</i>	<i>без да забележи</i>	Прев.

¹⁸⁵ „Си ја чука главата“ можеби е пресилен израз, затоа што во значењето вклучува и очај при размислувањето за нешто, но го посочуваме како можен приближен еквивалент.

И. ШЈ	darle a alguien muy mala espina algo (coloq.) /бук. нешто да му биде лош трн/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Hacerle entrar en recelo o cuidado.	Да се посомнева во нешто, да стане подозрив. ¹⁸⁶	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Aunque le daba muy mala espina.</i>	<i>Но имаше лошо ѝрејчувсѝво.</i>	Прев.
И. ШЈ	echar de menos algo o a alguien	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Advertir o notar su falta; tener sentimiento o pena por su falta.	Да забележиш дека некој/нешто недостасува и да чувствуваш тага поради тоа.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>la echo (mucho) de menos</i>	<i>многу ми недостасува</i>	Прев.
И. ШЈ	echar en falta	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Echar de menos.	Чувствува недостиг.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>No la echaría en falta hasta mañana.</i>	<i>Нема да му ѝреба до уѝре изуѝрина.</i>	Прев.
И. ШЈ	echar una mano /бук. даде рака/	/ ¹⁸⁷	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Ayudar a la ejecución de algo; ayudar a alguien.	Помага некому (во извршување на некоја задача).	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Como no te echen una mano</i>	<i>Ако некој не ѝи ѝомоѝне</i>	Прев.
И. ШЈ	encogerse de hombros /бук. се собере во раменици/	крева раменици	Ек. МЈ

¹⁸⁶ Ваквото објаснување во речникот може да го наведе читателот на тоа дека се работи за еквивалент на македонскиот израз „го јаде црвот“ (шпански приближен еквивалент на овој израз би бил – *quedarle el gusanillo*), но по проверка на значењето во различни контексти и форуми, овој израз има повеќе значење на „има лошо чувство/претчувство за некого/нешто“.

¹⁸⁷ Во дигиталните речници (ДРМЈ и ОДРМЈ) е посочено значењето на зборот „рака“ како помош, поткрепа (пример Потребна е рака што ќе го води семејството), но не и фразеолошки израз со овој збор со вакво значење. Не го наведуваме зборот „рака“ како еквивалент на шпанскиот израз бидејќи имаат различна синтактичка употреба.

Зн. ШЈ	No saber, o no querer responder a lo que se pregunta.	Да не знае или да не сака одговори на она што го прашуваат.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Sus amigos se encogieron de hombros.</i>	<i>Неговиџе ѝријайџели кренаа рамениџи.</i>	Прев.
И. ШЈ	fruncir el ceño /бук. да го збрчка делот од челото меѓу веѓите/	набере/свие веѓи	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Hacer demostración de enfado y enojo con el rostro.	Покажува лутина на лицето.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Frunció el ceño</i>	<i>Ги смурџи веѓиџе</i>	Прев.
И. ШЈ	hacer falta /бук. се создава недостиг/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Dicho de una persona o de una cosa: ser precisa para algún fin.	Некој или нешто да биде потребен за некаква цел.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>No hace falta que me lo cuentes</i>	<i>Нема ѝоѝреба да ми ја кажеш</i>	Прев.
И. ШЈ	(ir) a lo mío, tuyo, suyo, nuestro, etc. (coloq.) /оди по мое, твое, негово.../	си тера по свое	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Despreocuparse de los demás, y pensar en los asuntos o intereses propios.	Да не се грижиш за останатите, да мислиш на сопствените интереси.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>continuaba el hombre, a lo suyo.</i>	<i>ѝродолжи дедоѝо со неговиѝо</i>	Прев.
И. ШЈ	írsele a alguien los ojos por o tras algo /бук. му одат очите по нешто/	голта со поглед	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Desearlo con vehemencia.	Страсно посакува нешто.	Зн. МЈ

Ориг.	<i>pero se le iban los ojos detrás de aquella mujer</i>	но <i>ѿо҃ледоѿи</i> му бе҃таше и ја сле҃деше <i>жената</i> ¹⁸⁸	Прев.
И. ШЈ	liarla -> meter la pata (coloq.) ¹⁸⁹	/	Ек. на МЈ
Зн. ШЈ	Hacer o decir algo inoportuno o equivocado.	Да направиш или кажеш нешто погрешно или несоодветно.	Зн. МЈ
Ориг.	1. <i>¿La ha liado?</i> 2. <i>Este la ha liado pero bien</i> 3. <i>Sí, la he liado parda</i>	1. <i>Нешиѿо кикснал?</i> 2. <i>Овој баи убаво ја оѿлескал.</i> 3. <i>Да, толема беља наѿравив.</i>	Прев.
И. ШЈ	llamar la atención	привлече внимание ¹⁹⁰	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Provocar o atraer la atención.	Предизвика внимание	Зн. МЈ
Ориг.	<i>llamó la atención de todos</i>	<i>им то ѿривлече вниманиеѿо на сѿѿе</i>	Прев.
И. ШЈ	mirar de reojo	гледа под око	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Mirar disimuladamente dirigiendo la vista por encima del hombro, o hacia un lado y sin volver la cabeza.	Тајно набљудува. (ДРМЈ ¹⁹¹)	Зн. МЈ
Ориг.	1. <i>Su nieta lo espiaba de reojo.</i> 2. <i>Federico miró a Iria de reojo.</i>	1. <i>Внукаѿа кришум то набљудуваше</i> 2. <i>Федерико ја ѿо҃ледна Ирија ѿо҃ око.</i>	Прев.
И. ШЈ	morderse alguien la lengua	се гризе за јазик/гризе јазик	Ек. МЈ

¹⁸⁸ Во текстот овој израз е употребен повеќе со буквално значење, односно дека некој некогo следи со погледот, кришум. Оттаму и ваквото наше решение, наместо посочениот фразеолошки израз.

¹⁸⁹ Речникот на ШКА за значењето на овој израз нè пренасочува кон значењето на изразот meter la pata.

¹⁹⁰ Според нас, и на шпански и на македонски се работи за колокација, а не за фразеологизам. Но речниците го посочуваат како *локуција*, па затоа ја сместивме во оваа табела.

¹⁹¹ Дигитален речник на македонскиот јазик, <http://drmj.eu/>

	/бук. да си го гризнеш јазикот/		
Зн. ШЈ	Contenerse en hablar, callando con alguna violencia lo que quisiera decir.	Кажува нешто и се покајува, ништо не кажува (ДРМЈ); замолчи (ОДРМЈ).	Зн. МЈ
Ориг.	<i>confirmó la niña mordiendo la lengua</i>	<i>йойврди девојчејто, едвај воздржувајќи се да не се издаде</i>	Прев.
И. ШЈ	no ir algo a ninguna parte (coloq.) /бук. нешто не оди никаде/	не води никаде	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	No tener o no merecer importancia.	Нема важност, бескорисно е.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>que si no íbamos a ninguna parte</i>	<i>(йланой) не водел никаде</i>	Прев.
И. ШЈ	no tener ni idea /бук. нема ни идеја/	нема поим	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Desconocer por completo algo	Не знае ништо. (ОДРМЈ)	Зн. МЈ
Ориг.	1. <i>¡No tenía ni idea!</i> 2. <i>¡Yo no tengo ni idea!</i> 3. <i>Si no tenéis ni idea</i>	<i>Немав йојма!¹⁹²</i> <i>Појма немам како!</i> <i>Ако не знаејте</i>	Прев.
И. ШЈ	oler a chamusquina ¹⁹³ /бук. мириса на изгорено/подгорено/	не мириса на добро	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Dicho de una disputa: Parecer que va a parar en riña o pendencia. ¹⁹⁴	Претчувство дека некоја работа нема добро да заврши. (ОДРМЈ)	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Esto huele a chamusquina.</i>	<i>Ова не мириса на добро.</i>	Прев.
И. ШЈ	pasarle a alguien algo por la cabeza	мине низ глава	Ек. МЈ

¹⁹² Употребена е колоквијалната форма за да се задржи во што поголема мера таквиот тон во текстот.

¹⁹³ Во книгата „Пишувачи на писма“ се среќава исто така изведен израз со именска функција, *olor a chamusquina*, што во ШКА не е регистрирано, додека во ФР, да. И во двата случаи во нашиот превод беше посоодветно да ставиме само глаголски израз, односно, „не мириса на добро“.

¹⁹⁴ Ни се чини посоодветно објаснувањето во ФР за овој израз, со оглед на неговото значење во текстот: *inspirar sospecha o temor* – нешто предизвикува сомнеж или страв.

	/бук. да му мине нешто низ глава/		
Зн. ШЈ	Antojársele, imaginarlo.	да си замисли нешто, да посака нешто	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Ni se le había pasado por la cabeza</i>	<i>Не им ѿекнало досеѿа</i>	Прев.
И. ШЈ	qué mosca te, le, os, etc. ha o habrá picado (coloq.) /бук. каква мува те/ве/го... има каснато/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Para inquirir la causa o motivo de un malestar, desazón, mal humor, etc., considerados inoportunos por quien pregunta.	Се користи овој израз за да се дознае причината за некакво лошо расположение, непријатност што се сметаат за несоодветни.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>¿Qué mosca os ha picado?</i>	<i>Шѿо ве сѿоѿерало?</i>	Прев.
И. ШЈ	quitar hierro (coloq.) /бук. да се тргне железото/	/	Ек. на МЈ
Зн. ШЈ	Rebajar, quitar importancia a lo que parece exagerado.	Да не придава толкава важност на нешто што се чини претерано.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>tratando de quitarle hierro al asunto</i>	<i>обиудувајки се да ја ублажи ситуација</i>	Прев.
И. ШЈ	ser algo el colmo (coloq.) /бук. да биде нешто врв/раб (на сад)/	да биде врв на нешто	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Haber llegado a tal punto que razonablemente no se puede superar.	Да достигне точка што не може да се надмине (најчесто во негативна конотација, наша заб.)	Зн. МЈ
Ориг.	<i>¡Era el colmo!</i>	<i>Преѿерува</i>	Прев.
И. ШЈ	ser algo una tumba (coloq.) /бук. да биде гроб/	нем/молчи како риба	Ек. МЈ

Зн. ШЈ	Guardar celosamente un secreto.	Во дадена ситуација некој пред некого молчи. (ОДРМЈ)	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Seré una tumba</i>	<i>Ќе молчам како риба</i>	Прев.
И. ШЈ	tener razón	има право/да биде во право	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Estar en lo cierto	Има правна или морална основа за нешто. (ДРМЈ)	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. tal vez tenga razón 2. pero tiene razón</i>	<i>1. можеби има ѝправо 2. но во ѝправо е</i>	Прев.
И. ШЈ	tomar el pelo a alguien (coloq.) /бук. му ја фаќа косата некому/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Burlarse de él con elogios, promesas o halagos falsos.	Да се подбива со некого, лажно фалејќи го или давајќи лажни ветувања.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>¿Acaso le habían tomado el pelo?</i>	<i>Да не случајно некој се ѝодбива со неѓо?</i>	Прев.
И. ШЈ	tomarse la molestia de algo /бук. да си ја земе маката/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Aplicarse en su ejecución, cuando es trabajoso o cuando se pretende aliviar a otro.	Да се вложи труд при извршувањето на нешто, кога е тоа тешко или кога му се помага на друг.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>se había tomado la molestia de inventarse tres caligrafías</i>	<i>се ѝоѝрудил да ти најѝше со различен ракоѝис</i>	Прев.
И. ШЈ	tomarse tiempo alguien /бук. да си земе време/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Dejar para más adelante lo que ha de hacer, a fin de asegurar el acierto.	Да се остави за понатаму нешто што е потребно да се направи, со цел добро да се сработи.	Зн. МЈ

Ориг.	<i>Tomás se tomó su tiempo</i>	<i>Томас њосвейџи досџа време</i>	Прев.
И. ШЈ	tragar saliva /бук. голтне плунка/	/	Ек. на МЈ
Зн. ШЈ	Turbarse, no acertar a hablar.	Да не може да се искаже од вознемиреност. Подголтне (не се искаже, задржи збор за себе ДРМЈ)	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Se quedó petrificada y [...] tragó saliva</i>	<i>се сџаџиса и [...] њодџолиџна</i>	Прев.
И. ШЈ	volver a la carga	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Insistir en un empeño o en un tema.	Да настојува во напорот или да е настојчив во врска со некаква тема.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>1. volvió a la carga 2. A la hora siguiente, Iria volvió a la carga.</i>	<i>1. насџојуваше џаа. 2. За еден час, Ирија се враџи.</i>	Прев.
И. ШЈ	volver alguien sobre sus pasos /бук. да се вратиш по своите стапки/	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Desdecirse, rectificar su dictamen o su conducta.	Да се повлече, да го поправи однесување, да ги исправи реченото.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>La niña volvió sobre sus pasos calle abajo.</i>	<i>Девојчеџо се џоколеба и се враџи џо исџмоџ џаџ.¹⁹⁵</i>	Прев.

Следниве изрази фигурираат во ФР, но не и во речникот на ШКА. Заради поголема економичност, само ќе ги наведеме со соодветен (можен) превод без дополнителни објаснувања или контекстуализирања: **cortar el rollo** (col.) – прекине досаден муабет, да ја скрати; **cruzar los dedos** (col.) – стиска палци; **gastar una broma** – се пошегува; **darle un ataque de nervios** (col.) – го фаќа паника; **fastidiarla** – ја оплескува работата; **haber tomate** (col.) –

¹⁹⁵ Повторно во текстот среќаваме употреба на израз со значење поблиско до неговото денотативно значење, отколку до фигуративното, па оттаму и ваквото решение во нашиот превод.

нешто мириса; **hacerse el loco** (col.) – се прави на будала; **(dejar) como un colador** – како решето; **mover los hilos** – потегне конци; **tenerle manía** – не сака некого, го мрази; **venir a la mente** – доаѓа пред очи.

Во овие два речника не се среќава како израз со единствено значење комбинацијата *morderse las uñas* (грицка нокти). Не го сретнавме ни во македонските речници како израз со фигуративно значење. Сепак, сметаме дека се работи за израз, по аналогија на други изрази што произлегуваат од гестови на делови од лицето или телото (пример *arrugar la frente* – смурти чело, *con la boca abierta* – со подзината уста), коишто може да имаат и денотативно, но и фигуративно значење.

Изрази со предлошка функција (*locuciones preposicionales*)

И. ШЈ	al cabo de	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	después de	после, по	Зн. МЈ
Ориг.	<i>al cabo de un rato</i>	<i>ѿо некое време</i>	Прев.
И. ШЈ	a parte de	од страна на	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	A favor de	во полза на	Зн. МЈ
Ориг.	<i>¡No te pongas de su parte!</i>	<i>Не го брани.</i>	Прев.
И. ШЈ	a punto de	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Seguida de un infinitivo, expresa la proximidad de la acción indicada por este.	Во комбинација со инфинитив, означува дека дејството од глаголот во инфинитив допрва ќе се случи.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Mi abuelo está a punto de perder su trabajo.</i>	<i>Дедо ми може да ја загуби работата.</i>	Прев.

Изрази со придавска функција

И. ШЈ	de muerte/a muerte	до смрт	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Hasta conseguir la muerte o la destrucción de uno de los contendientes.	Додека не предизвика смрт или погубување на еден од учесниците во битката/расправата.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>El río le había picado de muerte.</i>	<i>Рекаѿа го касна, со смртноносен уѓриз.</i>	Прев.
И. ШЈ	ser de pacotilla algo (coloq.)	за никаде	Ек. МЈ

Зн. ШЈ	Ser de inferior calidad, o estar hecho sin esmero.	Нешто да биде со низок квалитет, направено без внимание и труд.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>Era un plan de pacotilla.</i>	<i>Планоѝ беше за никаде.</i>	Прев.

Изрази со извична функција

И. ШЈ	un cuerno/y un cuerno	/	Ек. МЈ
Зн. ШЈ	Para denotar negación o rechazo.	Се означува негодување.	Зн. МЈ
Ориг.	<i>¡Todo va genial! Y un cuerno.</i>	<i>Сè оди како ѝодмачкано. Шѝѝки варени!</i>	Прев.

Во речникот на ШКА има повеќе примери со изрази чиј составен елемент е именката *nariz* (нос), но како израз со извична функција не е наведен „**qué narices**”, што според ФР означува лутина или некакво негодување. Повторно станува збор за израз од колоквијалниот регистар. Во книгата „Пишувачите на писма“, овој израз, со вакво значење и функција, се среќава во следните три случаи: „*Qué narices iba a poner*”, „*Se puede saber qué narices te pasa*“ „*No sé qué narices le ocurre*“ што ги преведовме, на следниов начин: „Што ли **по ѓаволите** ќе напише?“, „**Ама** што ти е тебе?“ „Не знам што се случува, **да му се не види**“, соодветно. Како што може да се увиди, во ниеден од примерите овој израз не е преведен идентично, туку е адаптиран на контекстот.

Изрази со заменска функција

Во речникот на ШКА се посочени два изрази со именката „**pimiento**“ (бук. пиперка) со глаголска функција и со назнака дека припаѓаат на колоквијалниот регистар: „*no importar algo un pimiento*“ (вреди малку или не вреди воопшто; не му е важно; ѓајле му е некому за нешто) и „*no valer un pimiento*“ (вреди многу малку). Меѓутоа, со оглед дека во книгата овој израз е употребен со друг глагол, „*entender*“ (разбира), во реченицата: „*No entendía ni un pimiento*“ (Ништо не разбираше), решивме да го посочиме како израз со заменска функција, како што впрочем е наведен и во ФР, со значење „ништо“ и со назнака за колоквијална употреба.

Изрази со именска функција (*Locuciones nominales*)

Во продолжение ќе ги посочиме оние изрази што според ФР се наведени како изрази со именска функција, а што речникот на ШКА ги издвојува во посебна категорија „*combinaciones estables*“ (фиксни комбинации на зборови), а не како *locuciones* (*локуциии* или изрази).

bola de nieve (ШКА: situación o asunto intricado – заплеткана ситуација; ФР: noticia que va adquiriendo más detalles y más importancia al pasar de boca en boca – вест што, како што се пренесува од еден на друг, добива сè повеќе важност и се збогатува со повеќе детали). Во книгата што е предмет на наш интерес, оваа синтагма е всушност насловот на триесет и седмото поглавје и според контекстот е употребена со значењето опишано во ФР, па оттаму, ние се одлучивме за решението „Проблемите се дујат“, односно не употребивме некаков израз, туку глагол со преносно значење.

culo de vaso (ШКА: piedra falsa que imita alguna de las preciosas – камен што е лажна имитација на скапоцен камен; ФР: 1. истото значење како и ШКА 2. cristal óptico muy grueso – дебело оптичко стакло). Повторно, значењето на оваа синтагма (или израз со именска функција) го преземаме од ФР и го преведовме како „очила како тегли“ бидејќи и во оригиналот се однесува токму на дебелината на очилата на еден лик.

manejo de nervios (ФР: se usa en constr como estar hecho un manejo de nervios o ser un manejo de nervios, para ponderar el nerviosismo – се користи во конструкции како estar hecho un manejo de nervios или ser un manejo de nervios, а изразот искажува нагласена состојба на вознемиреност /во буквален превод: да си сторен/да бидеш како клопче од нерви/). Во ШКА не е посочен ниеден израз ни под заглавјето „manejo“, ни под заглавјето „nervios“. Нам ни се чинеше соодветно овој израз да го преведеме со „да се биде во грч“. (Ориг.: A su lado, tomando a Imanol del brazo, estaba doña Rosita hecha un manejo de nervios. - Прев.: До него, држејќи го Иманол под рака, беше доња Росита, целата во грч.)

ojos como platos (ФР: ojos muy abiertos, a causa de la sorpresa o del insomnio – широко отворени очи, од изненаденост или од несоница). Во ШКА не е регистрирано значењето на овој израз. Во македонскиот јазик еквивалент на овој израз е „да ги ококори очите/со ококорени очи“ како што и впрочем го преведовме во текстот.

tercero/a en discrodia (ШКА: persona que media para zanjar una desavenencia; ФР: que interviene para mediar en la discusión de otras dos [...] – и во двата речника објаснувањето е слично, односно дека се работи за трето лице што се појавува како медијатор кога двајца се караат или кога треба да се расчисти некакво несогласување). Како и во погорните случаи, во ШКА е третиран како фиксна комбинација на зборови, а во ФР како израз со именска функција. Во дигиталниот речник на wordreference, исто така е наведено дека овој израз се користи и во правната терминологија, па така ни се чинеше соодветно да го преведеме со синтагмата „трета страна“

(ориг.: rezongó el tercero en discordia - прев. се вмеша третата страна со негодување.)

zafarrancho de combate (ШКА: 1 **zafarrancho** (Mar). Acción o efecto de desembarazar una parte de la embarcación, para dejarla dispuesta a determinada faena. - Во поморската терминологија, се однесува на ослободување на дел од бродот за да оспособи за нешто; ФР: **zafarrancho de combate** 1. (Mil.) conjunto de preparativos para el combate 2. fuera del ámbito militar: combate o lucha intensos – 1. Во воената терминологија, низа подготовки за битка; 2. надвор од воената терминологија, жестока борба или битка). Во речникот на ШКА, оваа синтагма не е издвоена ниту како фиксна комбинација на зборови, ниту како израз. Zafarrancho de combate е посочен само како пример на горенаведеното значење коешто го објаснува поимот zafarrancho. Во ШКА, темринот zafarrancho е наведено дека во колоквијалниот јазик може да значи „генерално чистење“. Во ФР, како што може да се констатира, наведени се двата елементи на изразот, но нема укажувања дека неговото значење може да е поврзано со чистење. Со оглед дека во текстот овој израз се среќава токму во контекст на чистење низ домот, а не можевме да најдеме дали во воената терминологија постои еквивалент во македонскиот јазик, во превод се одлучивме за решението: „Генералката е во полн ек“ („ya estará en pleno zafarrancho“) од една страна, бидејќи зборот „генералка“ е колоквијален израз за темелно чистење, а од друга страна, алудира на генерал, односно на поим од воената терминологија.

Во овој труд ги исцрпеме во најголем дел изразите што ги сретнавме при преведувањето на книгата „Пишувачите на писма“, со исклучок на оние што според структурата наликуваат на изрази, но всушност во речниците се посочени како преносни значења на поединечни лексеми (пр. berenjenal – збрка, мешаница, meterse en un berenjenal – да се стави во каша) или изрази што според ФР би се сметале за „формули“, како на пример, qué va – таман работа.

Преку издвоените осумдесеттина изрази и понудените еквиваленти (онаму каде што успеавме да ги изнајдеме), се надеваме дека создадовме добра основа за понатамошни истражувања во овој домен. Како што можеше да се увиди од информациите во табелите и преку коментарите, во нашите преводни решенија не секогаш успеавме да најдеме соодветен еквивалент на шпанскиот израз, а во неколку наврати и свесно избегнавме употреба на некаков фразеолошки израз за да му дадеме на македонскиот текст поприроден тек и тон, имајќи го на ум читателот-дете во нашиот контекст. Присуството на бројни изрази

во шпанскиот оригинал веројатно е направено од страна на авторката со цел да му даде „впечатливо, пластично, метафорично и атрактивно изразување“ што според Мурговски (2002: VI) е една од одликите на текстовите богати со фразеолошки изрази. Ние се потрудивме во одредена мера да го постигнеме тоа (на места, компензирајќи и употребувајќи фразеолошки изрази онаму каде што во оригиналот ги нема), а се надеваме дека успеавме во голема мера да го задржиме и колоквијалниот регистар, во поглед на фразеологизмите, но и воопшто, на ниво на цел текст.

Користена литература:

Buitrago, Alberto (2007). *Diccionario de dichos y frases hechas*. Madrid: Espasa Calpe.

Manuel, Seco (et al.) (2005). *Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles*. Madrid: Santillana Ediciones Generales.

Oses, Beatriz (2019). *Los escritores de cartas*. Madrid: Ediciones SM.

Spahić, Edina; Leal, Isabel (2018). *Neki aspekti frazeoloških i paremioloških studija u španskom i bosanskom jeziku*. Sarajevo: Dobra knjiga.

Атанасов, Петар (2002). *Македонско-шпански речник*. Скопје: Југореклам.

Велковска, Снежана (2008). *Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник*. Скопје: Велковска С.

Мургоски, Зозе (2002). *Македонско-англиски речник на идиоми*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Дигитални речници

(на македонски јазик)

Дигитален речник на македонскиот јазик, <http://drmj.eu/>

Официјален дигитален речник на македонскиот јазик, <https://makedonski.gov.mk/>

(на шпански јазик)

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*, 23.ª ed., [versión 23.4 en línea]. <https://dle.rae.es>

<https://www.wordreference.com/>